

ÚVOD

Vážení čitatelia,

otvárame šiesty ročník a v poradí už jedenáste číslo nášho fakultného časopisu *Lingua et vita*. V nezmenenej štruktúre a rubrikách vám opäť ponúkame niekoľko výstupov z oblasti jazyka, kultúry, interkultúrnej komunikácie a didaktiky a metodiky výučby jazykov. Už tradične v úvodoch nášho časopisu uvažujeme nad poslaním jazyka, kultúry a interkultúrnej komunikácie a zvykneme si pripomenúť aj niektoré významnejšie výročia narodení a odchodu predstaviteľov slovenského literárneho a kultúrneho diania.

Aj tentokrát sme zalistovali v kalendári Literárneho informačného centra, v ktorom nás zaujalo niekoľko výročí významných osobností dejín a kultúry, rovnako i udalostí slovenského národa. Myslíme si, že aj v rámci úvodu VI. ročníka časopisu *Lingua et vita* si aktivity uvedených osobností na Slovensku a niektoré vybrané udalosti slovenského kultúrneho diania zaslúžia niekoľko poznámok.

Mária Terézia – 300. výročie narodenia (*13. 5. 1717). Cisárovná Svätej ríše rímskej nemeckého národa, Kráľovná Uhorska, Česka, Chorvátska a Slavónska, arcivojvodkyňa Rakúska, vojvodkyňa Parmy a Piacenzy a veľkovoľvodkyňa Toskánska, jedna z najvýznamnejších panovníkov, zaviedla mnohé reformy (školstvo, zdravotníctvo, poľnohospodárstvo...), korunovaná v Bratislave r. 1741 za uhorskú kráľovnú.

Jozef Miloslav Hurban – 200. výročie narodenia 130. výročie úmrtia (*19. 3. 1817 – 2017, †21. 2. 1888 – 2018). Národný buditeľ, literát, novinár, politik, prvý predseda Slovenskej národnej rady, organizátor kultúrneho života slovenského národného hnutia, najaktívnejší člen Spoločnosti česko-slovenskej, Ústavu reči a literatúry československej, vydavateľ almanachu *Nitra*, spoluzakladateľ *Tatrína* a *Slovenských pohľadov*, vedúca osobnosť slovenského povstania v revolučných rokoch 1848 – 1849. Je zaradený do zoznamu výročí UNESCO na rok 2017.

Dokončenie hlavného oltára Majstra Pavla z Levoče v Chráme sv. Jakuba v Levoči – 500. výročie (1517). Ide o jednu z najvýznamnejších gotických sakrálnych pamiatok na našom území. Autorstvo oltára sa pripisuje Majstrovi Pavlovi – neskorogotickému rezbárovi pôsobiacemu v Levoči. V roku 2009 bola Levoča a Dielo Majstra Pavla, koncentrované hlavne v Chráme svätého Jakuba, zaradené na Zoznam svetového dedičstva UNESCO ako rozšírenie už v roku 1993 zapísanej lokality Spišský hrad a pamiatky okolia. Okrem hradu sem patrí aj Spišská kapitula, kostol v Žehre a chránené územia Dreveník a Sivá Brada. Oficiálny názov celej lokality UNESCO na Spiši teraz znie Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia.

Štefan Moyzes – 220. výročie narodenia (*24. 10. 1797). Banskobystrický biskup, pedagóg, prvý predseda Matice slovenskej, politik, publicista, vydavateľ, profesor na Kráľovskej akadémii v Záhrebe, kultúrny pracovník.

Svetozár Hurban Vajanský – 170. výročie narodenia (*16. 1. 1847). Básnik a spisovateľ, predstaviteľ slovenského realizmu, redaktor *Národných novín*, organizátor kultúrneho, literárneho a politického života na Slovensku.

Terézia Vansová – 160. výročie narodenia (*18. 4. 1857). Slovenská spisovateľka, predstaviteľka prvej generácie realizmu na Slovensku, priekopníčka ženského románu a autorka pôvodnej slovenskej divadelnej tvorby, zakladateľka ženského časopisu *Dennica*, ktorý vychádzal vo vyššom náklade ako *Slovenské národné noviny* a *Slovenské pohľady*, funkcionárka *Živeny*, podporovateľka ochotníckeho divadla a etnografka a osvetová

pracovníčka v oblasti gastronómie (vydávala kuchárske knihy). Venovala sa aj regionálnym dejinám.

Božena Slančíková Timrava – 150. výročie narodenia (*2. 10. 1867). Predstaviiteľka kritického realizmu, kritizuje nielen vyššie spoločenské vrstvy, ale aj obyčajných ľudí. Príbehy zasadzovala zväčša do dedinského alebo malomestského prostredia svojho rodného kraja a mnohé z nich sú založené na jej vlastných skúsenostiach a príbehoch z jej života.

Dobroslav Chrobák – 110. výročie narodenia (*16. 2. 1907). Predstaviiteľ lyrizovanej prózy, literárny kritik, publicista, vydavateľ, vysokoškolský pedagóg, riaditeľ Československého rozhlasu na Slovensku a zberateľ prísloví a porekadiel.

Ľudo Zúbek – 110. výročie narodenia (*12. 7. 1907). Patril k tvorcom slovenského historického biografického románu a zaslúžil sa o rozvoj slovenskej rozhlasovej hry pre deti a mládež, ale i dospelých. Písal prednášky, fejtóny, reportáže, cestopisné pásma, poviedky, rozhlasové hry a romány. Venoval sa tiež literatúre faktu a prekladal z maďarskej a českej literatúry.

Gejza Dusík – 110. výročie narodenia (*1. 4. 1907). Slovenský hudobný skladateľ. Priekopník slovenskej populárnej hudby, spolu s P. Braxatorisom a Františkom Krištofom Veselým spoluzakladateľ slovenskej operety.

Schválenie staroslovienčiny ako bohoslužobného jazyka – 1150. výročie (867). Úspechom práce Cyrila a Metoda je dišputa solúnskych bratov s trojjazyčníkmi v Benátkach koncom roku 867 a obrana slovanského jazyka a bohoslužby. Pápež Hadrián II. napokon schválil aj slovanský liturgický jazyk (staroslovienčinu) ako štvrtý jazyk západnej cirkvi popri latinčine, gréčtine a hebrejčine.

Prvá kodifikácia spisovnej slovenčiny – 230. výročie (1787). Anton Bernolák uzákonil prvú formu spisovnej slovenčiny na základoch kultúrnej západoslovenčiny. V r. 1787 vyšiel spis Jazykovedno-kritická rozprava o slovenských písmenách a Gramatica slavica (Slovenská gramatika). Bernolákovčina sa síce nestala spisovným jazykom všetkých Slovákov, ale používala sa až do r. 1843, teda vyše 50 rokov.

Založenie prvého slovenského gymnázia v Revúcej – 155. výročie (1862). Osemročné slovenské evanjelické gymnázium v Revúcej bolo prvou strednou školou v Uhorsku, na ktorej sa vyučovalo v slovenskom jazyku. Myšlienka sa zrodila na stretnutí gemerských a malohontských národovcov, ktorá sa uskutočnila pri príležitosti smútočnej slávnosti na počesť zosnulého P. J. Šafárika v novembri 1861. Táto idea bola realizovaná 16. septembra 1862.

Založenie Evanjelického kolégia v Prešove – 350. výročie (1667). Mesto Prešov bolo jedným z najvýznamnejších centier evanjelickej konfesie. Kolégium sa stalo významnou podporou vzdelanosti a humanistického školstva a vytvorilo základy pre vysoké školstvo v Prešove. Historická kolegiálna knižnica je jednou z najvýznamnejších historických knižníc na Slovensku a samotná budova kolégia je významnou historickou a kultúrnou pamiatkou.

PhDr. Roman Kvapil, PhD.
výkonný redaktor